

Brežněvova doktrina a perestrojka.

Objevily se náznaky, že Brežněvova doktrina, kterou se ospravedlňovala invaze do Československa a snad i do Afganistánu se snad potichu rozpadá v důsledku nového myšlení v politice Michaila Gorbačova. Mluví min. zahr. Gennadij Gerasimov odpovědně souhlasně, když byl dotázán, zda je pryč doba, kdy sovětská vojska mohla intervenovat ve východní Evropě ve jménu socialismu. Ta doba je pryč, odpověděl Gerasimov. Jeden východoevropský diplomat, který je rovněž toho mínění, že nastávají změny poukázal na veřejné výroky Gorbačovovy zdůrazňující nezávislost a rovnoprávnost socialistických států. Někteří američtí oficiální představitelé a vládní experti pro sovětské záležitosti, skepticky míní, že změny nejsou převratné. Souhlasí s tím, že by sověti učinili velké ústupky aby se vyhnuly násilí, kdyby některý evropský socialistický stát chtěl opustit Varšavský pakt, avšak, kdyby všechny metody selhaly, odpověděli by tradičním způsobem. Nicméně si mnozí američtí představitelé povšimli příznaků, že Brežněvova doktrina už není oním pevným nesporným prvkem u zahraniční politiky jako tomu bylo dříve. Gerasimovova poznámka před měsícem, kterou učinil při cestě na vrcholné setkání ve Washingtonu, je pozoruhodný výrok. Jak řekl nedávno jeden vysoký americký funkcionář, můžeme tomu věřit či ne, ale roznese se to po celé východní Evropě, nelze tomu rozumět jako zpochybnění oprávněnosti režimů, které se po desetiletí udržují u moci pomocí sovětských vojenských sil. Někteří pozorovatelé poukazují na to, že se Gorbačov nikdy nezmínil o některých Brežněvových tezí, ale vyzývá východoevropské státy, aby více spoléhaly samy na sebe. Tato t.zv. Brežněvova doktrina, nebyla nikdy oficiálně formulována a nelze tedy očekávat, že bude veřejně odvolána. Brežněv však tuto doktrina jasně vyslovil, již tři měsíce po vpádu sovětských vojsk do Československa, která rozdrtila jeho reformní hnutí... Ještě překvapivě se vyslovil jeden sovětský funkcionář o tom, že by invaze sovětských vojsk do Československa měla být přehodnocena; ředitel Ústavu marxismu-leninismu ~~xxx~~Geogij Smirnov řekl: "Domnívám se, že je nutno znovu promyslet události roku 1968 - invazi." Když se jeho slova setkala s ledovým mlčením, vyvolala nepochybně vlnu úžasu v Československu. Americký vojenský odborník míní, že je těžké rozlišit rétoriku od reality. Svobodná Evropa.

Výměna v P r a z e.

Charles Getty - Ve východní Evropě začaly změny. Los Angeles Times.

Jednoho to už postihlo, na čtyři to čeká. Protože se chtěl udržet jako titulární hlava státu, musel Gustáv Husák rezignovat jako generální tajemník strany. Nicméně je to první z vůdců ve východ. Evropě, který byl odsunut stranou, protože je již dva roky v Moskvě u moci Michail Gorbačov. Během příštích dvou let se očekává, že ho budou následovat čtyři další. Mažarský János Kádár, bulharský Todor Živkov, východoněmecký Erich Honecker a pravděpodobně i rumunský Nicolae Ceausescu. Změny mezi těmito staromódními vůdci ve vých. Evropě, má co dělat, ale zase ne příliš s jejich vysokým věkem a chatrným zdravím. Pravda Husákoví je 74, Kádárovi a Honeckerovi je 75, Živkovovi 76. Ceausescovi je 69. Ale je dobře známo, že při rezignaci komunistických vůdců nehraje zvláštní důvod jejich věk či chatrné zdraví. K Husákově demontáži došlo ovšem na přímý sovětský nátlak, částečně v důsledku ekonomické stagnace Československa. Husák byl dosazen k moci Leonidem Brežněvem i když se na poslední chvíli snažil naskočit na vlak a stát se přívržencem Gorbačova. Vládl nad svou zemí celé dvě dekády a výsledek? Ve srovnání se Sovětským svazem je Československo, jeden nesmírně velký politický hřbitov. Stát jenž patřil před II. svět. válkou mezi 6-7 průmyslově nejvyspělejších zemí světa, je dnes viditelným příkladem selhání ekonomického modelu sovětského typu. Téměř ve všech ukazatelích pokulhává za svými západoevropskými sousedy a dokonce i za zeměmi jako Jižní Korea, Singapur či Tajvan. Panu Husákoví bylo dovoleno ponechat si obřadné místo presidenta. Jeho nástupce ve stranické funkci pan Jakeš je 65-letý, tedy jen o málo mladší a jen nepatrně pragmatičtější než Gustáv Husák. Důvodem jeho povýšení je asi to, že uvítal program Gorbačovovy perestrojky o několik měsíců dříve než Husák a jeho kolegové. Jeho vztahy k Moskvě a ke KGB zvláště jsou velmi úzké. V 60-tých letech byl nám. ministerstva vnitra a do jeho kompetence patřila kontrola Státní bezpečnosti. Pod novým vůdcem, kdráčí ovšem Československo vstříc k nestabilitě.

Technika stalinských divadelních procesů se stálým opakováním zdokonalovala. Bylo záhodno tyto procesy rozšiřovat do hloubky, aby lehkověrně zaslepiť natroubí příval podrobností. Byla však manipulace vsutku jediným Stalinovým cílem? Některé rysy údajných spiknutí jsou tak groteskní, že se samo nabízí zcela jiné vysvětlení. Můžeme připustit, že žádný pravý despot se nespokojí s tím, aby svým poddaným vnutil pouze racionální politiku. Může svůj lid pohledat podrobně své vlastní vůli teprve tehdy až se setkávají s ledovým souhlasem i jeho absurdní a kruté činy. Znovu je třeba připomenout, že politické procesy nebyly pořádány v politickém vzduchoprázdnu, že k nim docházelo v době boje o politickou moc a že byly pouze průvodními jevy a důsledky tohoto politického boje. Šlo o moc. O nic více a o nic méně.

Za hlavního Stalinova protivníka bývá oprávněně považován Lev Davidovič Trockij. Známe ovšem dva Trocké. Trockého jako druhého nejvýznamnějšího politika hned po Leninovi. A Trockého nejdříve v opozici a potom v exilu. Ten opoziční a hlavně exilový Trockij chtěl definovat alternativní politiku odlišnou od Staliny. Trockij u moci se od svého soudruha Stalina, většinou ničím podstatným nelišil. Dnes komicky působí mnohé z hesel, jimiž chtěl Trockého opoziční skupina vystoupit na veřejnost 7. listopadu 1927. Sám Trockij ve svých pamětech přiznává, že tato hesla zanedlouho platila oficiálně. V exilu psal Trockij o zrazené revoluci, která prý podleha zbyrokratizované třídě velitelů, vracejících se z Rusé armády a potom z nových členů strany přijatých za náboru po Leninově smrti. Tak prý byla oslabena pozice bolševického jádra strany. Trockého argumentace zněla jistě až absurdně. Na př. o stalinském vedení napsal, že se opírá stále více o mládež a měštácké spojence. Tohle Trockij napsal v době, kdy doslova miliony sovětských zemědělců živořily v sibiřských a arktických lágrech po násilné deportaci, pokud už neležely v hromadných hrobech. Trockij také ještě absurdněji tvrdil, že v r.1928 citujeme: "kulaci popadli revoluci za hrdlo". Komentáře jistě netřeba. Ve své knize "Zrazená revoluce" sice vypočítal, kolik bylo za stalinské kolektivizace ztraceno koní, vepřů, ovcí, ale ani slovem se nezmiňoval o lidských životech. Kulaci mu za to nestáli. Typické. A stejně příznačně Trockij mluví vždy o stranické demokracii, na demokracii v celé sovětské společnosti ani nemyslel. To ho spojuje s Bucharinem, svým ideovým protivníkem a později jednou obětí stalinských procesů. Bucharinem, který byl skutečným autorem konceptu tzv. Stalinské ústavy 1936. Bucharin napsal, že citujeme: "nelze připustit existenci stoupenců nepřátelských zaniklých tříd, kteří by se organizovali ve straně". V sovětské společnosti neexistovala alternativa, nemohla ji formulovat liberální, konservativní nebo socialistická opozice, protože ta byla umlčena alikvidována už za časů Lenina, Trockého a Dzeržinského. A skutečnou alternativu ne představoval anižádny ze Stalinových soupeřů v boji o moc. Ideologické nálepky ostali teprve ve vyšetřovacích věznicích a žalářích GPU a byly to nálepky stejně fantasticky nesmyslné, jako když třeba světoznámý archeolog Bedřich Hrozný, figuroval v protokolech z Ljubjanky jako exponent britské Intelignence Service.

V polovině roku 1934 připravoval Stalin úder proti skutečným či domnělým odbojčům. V červenci byla zrušena GPU, což navozovalo zdání návratu k mírnějším poměrům. Byla to však jen změna vývěsního štítu, tak jako když ve r.1922 zmizela Čeka a její agendu převzala GPU. Nyní po zrušení GPU dostal její kompetence NKVD. Narodnyj komisariat vnutrennych děl. T.j. národní komisariat vnitra. Důležitější než změna firmy byla osoba nového lidového komisaře. Stal se jím Genrich Jagoda. Přibližně ve stejné době byla vytvořena generální prokuratura Sovětského svazu. Andrej Vyšinskij zatím byl pouze náměstkem generál.prokurátora. 1.12.1934 byl ve Smolném paláci v Leningradě zastřelen Sergjej Mironovič Kirov. Zavraždil ho Leonid Nikolajev, žalostná existence, hlavně ale poslušná loutka stalinských manipulátorů jako byli Medvědjev a Zaporožcev, řízení Jagodou. Tak získal Stalin potřebnou záminku k rozpoutání čistky a teroru. Navíc se zbavil Kirova jehož rostoucí popularita mu byla svrchovaně nepohodlná. Okamžitě bylo vzneseno obvinění, že vrah Nikolajev byl nástrojem Zinověva a Kameněva. Vyšel zvláštní dekret nařizující vyšetřujícím orgánům urychlit vyšetřování v případech obvinění teroru. Zavazující justici, aby nebrala v úvahu možnost udělení milosti a připravující provedení trestu smrti ihned po vynesení rozsudku. Začaly hromadné popravy. NKVD vyklízel přeplněné věznice, aby je připravil na příjem nových zatčených. A zavíralo se. Americký historik Robert Malcom připomíná ve svém rozsáhlém životopise Stalina, středověké mučírny, jejichž účelem, bylo nejen donucovat přiznání, ale které dovedly vyvolat tolik strachu, že člověk popřel své nejsvětější přesvědčení. Svobodná Evropa.